

סיכום חומר בגרות בנושא בית שני על פי מיקוד קיץ תשס"ז

מלכות הורדוס:

בשנת 37 לפנה"ס החל הורדוס למלוך בחסות הרומאים. כמלך בעל ברית קיבל הורדוס:

1. סמכות להחזיק צבא,
 2. סמכות למנות הנהלה ציבורית והנהלה כספית בעם
 3. אחריות על שיפוט וחקיקה.
- למעשה נתנה רומא להורדוס סמכות מלאה בענייני פנים. אולם כמלך חסות לא היה רשאי הורדוס לנהל מדיניות חוץ עצמאית, והיה כפוף בנושא זה לשיקוליהם של מנהיגי רומא.
- השיקולים הרומים במינויו של הורדוס למלך:

1. נאמנות לרומא- הורדוס היה בן הברית היחיד של הרומאים ביהודה, היה ממוצא אדומי, התיידד עם השליטים בזמן שהותו ברומא, היה שיתוף פעולה בין אביו אנטיפטרוס לרומאים, כמושל הגליל הוא הוכיח נאמנות לרומא (הוצאתו להורג של חזקיה הגלילי מראשי המתנגדים לרומא, גביית מיסים וכ"ב).
2. מלך תקיף וחזק- כמושל הגליל הוכיח את עצמו הורדוס כשליט תקיף ושומר סדר. הרומאים קיוו שהורדוס יוכל ליישם בכל ארץ ישראל את מה שהצליח ליישם בגליל. סדר, שקט ובטחון.
3. מלך יהודי- הרומאים היו מעוניינים שבראש השלטון יעמוד מלך יהודי, כדי לרכוש את אהדת היהודים בארץ ואת נאמנותם לשלטון וכן כדי לרכוש את אהדת היהודים בתפוצות.

אֵלֶּת הַמְּלָכוֹת: 1. הַבֵּא שְׁנֵי הַסְּמִיכוֹת לְמַחֲרֵה הַרְוֹמָאִים הַהוֹרְדוֹס לְמִלְכָּא.

ביסוס ממלכתו של הורדוס:

לאחר שחיסל הורדוס את מתנגדיו מבית וביסס את יחסיו עם הקיסר הרומי החדש, אוגוסטוס, נפתחת למעשה התקופה השנייה במלכותו של הורדוס (25-13 לפנה"ס). תקופה זו עומדת בסימן התבססות הממלכה והתרחבותה ונחשבת כתקופת גדולתו של הורדוס. בתקופה זו פעל הורדוס להשתלבות ב"סדר הרומאי החדש" אותו ביסס אוגוסטוס. להן יוצגו פנים שונים של תקופה זו.

התרחבות הממלכה:

כשנוכחו הרומים שיש ביהודה מלך שאפשר לסמוך עליו, הם הרחיבו את שטחי ממלכתו של הורדוס והעבירו לידי שטחים ממזרח לגולן (טרכון, חורן, בשן). למעשה ממלכתו של הורדוס היתה גדולה יותר מהממלכה בתקופת ינאי המלך.

השתלבות הורדוס ב"שלום הרומאי":

הקיסר הרומאי אוגוסטוס ביקש ליצור סדר עולמי חדש במסגרתו כל העמים המסופחים לאימפריה ישולבו בעולם הרומאי עד להגעה לאחדות תרבותית, רומית/ הלניסטית. הורדוס הזדהה לחלוטין עם המגמה הזו ופעל רבות לשילובה של א"י במסגרת זו, וזאת ע"י:

1. השתתפות בפולחן הקיסר- הורדוס השתתף בפולחן זה ע"י בניית ערים ומקדשים הנושאים את שם הקיסר וכן בעריכת תחרויות לכבודו. דוגמא לערים אלו הם קיסריה וסבסטי.
2. עריכת תחרויות ספורט- דרך נוספת לחיזוק הקשר עם רומא, ע"י הנהגת תחרויות ספורט בסגנון יווני אחת ל-4 שנים (אולימפיאדה).

3. טיפוח חצר מלכות הלניסטית- הורדוס הרגיש והתנהג כמלך הלניסטי וגם אופיה של חצרו היה כזה. חלק גדול מיועציו ורעיו היו בעלי מוצא יווני. בארמון המלך התקיימו משתאות, הצגות תאטרון, משחקי גלדיאטורים

ומרוצי סוסים. בניו של הורדוס קיבלו חינוך ממורים יוונים ואף נשלחו לרומא להשתלמות בפילוסופיה וברטוריקה

4. חיזוק היסוד הנוכרי בארץ ותמיכה בערים ההלניסטיות בחו"ל- ע"מ לחזק את היסוד ההלניסטי בממלכתו, הקים הורדוס ערים חדשות והושיב בהם חיילים משוחררים נוכרים. את הערים החדשות הוא בנה בסגנון הלניסטי עם תיאטראות, אמפיתאטראות, מרחצאות, מקדשים ועוד. הורדוס אף העניק תמיכה רחבה לערים הלניסטיות בחו"ל, כמו טריפולי, דמשק ובירות. הוא גם תרם כסף לעריכת משחקים בסגנון הלני בערים אלו.

הורדוס ה"הבנאי":

נראה כי בתקופת הזוהר של ממלכתו, השקיע הורדוס את מיטב מרצו בהקמתם של מפעלי בנייה מרשימים. ישנם מספר מפעלי בנייה עיקריים שקשורים להורדוס.

1. ערים הלניסטיות: הורדוס הקים ערים הלניסטיות למען הנכרים בארץ. הערים החשובות ביותר אותן בנה הורדוס, הן עיר הנמל קיסריה, וסבסטי. הערים היו בנויות במתכונת הלניסטית והורדוס בנה בהן בנייני ציבור מפוארים, כגון תיאטראות, אמפיתאטראות, מרחצאות ועוד.
2. מבצרים: הורדוס הקים מבצרים חדשים, והרחיב וביצר מבצרים ישנים. הקמת הרודיון, קיפרוס, 3 מגדלים בירושלים, שיפוץ מצדה ועוד. הסיבות לבנייתם של המבצרים הם: 1. ביצור של הממלכה כנגד האיום הפרתי ממזרח והנבטי בדרום. 2. לבטחוננו האישי של הורדוס למקרה של מרידות מצד העם. 3. המבצרים שימשו כבית סוהר לאלפי אנשים שהתנגדו לשלטונו של הורדוס (אסירים פוליטיים).
3. ארמונות: הורדוס בנה ארמונות ובנייני פאר רבים להנאתו האישית, בקיסריה, ירושלים, ציפורי ועוד.
4. בנייה מחדש של בית המקדש: גולת הכותרת של מפעלי הבנייה של הורדוס היא שיפוץ והרחבתו של בית המקדש. העבודה נמשכה עשרות שנים והורדוס הקפיד על בנייה לפי ההלכה היהודית (כהנים וכיו"ב). בשפוצו של בית המקדש ביקש הורדוס לזכות באהדת היהודים וכן לפאר את בירתו בעולם הרומאי ולהפכה למרכז עלייה לרגל, עניין שישפר את מצבה הכלכלי.

ימי הורדוס האחרונים:

התקופה השלישית במלכותו של הורדוס (3-14 לפנה"ס) מתאפיינת בסכסוכים ובתככים בחצר מלכותו. בתקופה זו הרבה הורדוס לחסל את מתנגדיו ובהם את בני משפחתו. הורדוס נפטר כשהוא חולה, גלמוד ומר נפש בגיל 70

אלףות בארות:

1. יש היסטוריונים הרואים בהורדוס "מלך היהודים", ויש הרואים בו "מלך האויים". הבא
 שתי דוגמאות לביסוס הטענה שהורדוס היה "מלך היהודים" ושתי דוגמאות לביסוס
 הטענה שהורדוס היה "מלך האויים".

תשובה:

"מלך היהודים"

1. מתחום הכלכלי תקופת הורדוס היתה תקופה של פריחה כלכלית.

- הוא ניסה לקנות את לב העם צ"י כלכלה טובה.

- הפנת שמיטה הפחית את צולף המיסים.

- הפנת בצורת קנה לרצום וחילף לאיכרים, הפחית גם את צולף המיסים.

- הקים ישובים חקלאיים יהודים חדשים ונתן אדמות לאיכרים חסרי קרקע.

- סיפק צבאית צ"י מפעלי הבניה שלו.

2. מתחום הבניה היה מדגולי בנאי א"י.
בנה מבצרים, צרימ, ישובים, בנה כמעט מחדש את בית המקדש.

3. יחסו של הורדוס לתורת ישראל
- מתחומי הישוב היהודי בישראל השתדל הורדוס לא לצבור על מצוות הדת בפומבי.

- ברומא היה ידוע שהורדוס לא אוכל בשר חזיר.

- לשבת קראו ברומי "היום של הורדוס" - כלומר, בפומבי הוא כיבד את השבת.

"מלך האויים"- ציין בסיכומים לצוי"ל.

2. מה היו המניעים של הורדוס במפעלי הבניה שלו? (שתי דעות) בתשובתך ציין שניים ממפעלי הבניה.

תשובה:

1. השתלבות בצולמ הרומי האניסטי: הורדוס רצה להשתלב בתרבות זו על כן בנה צרימ ומבנים רבים שיבססו תרבות זו (תאטרונים, היפודרומים, בתי מרחץ וכו')

2. רכישת נאמנות האוכלוסיה אליו: לנאוכרים-בנה צרימ חדשות. ליהודים-שיפץ את בית המקדש והצטיק פוצלים רבים במפעלי הבניה. בכך כיווה לרכוש את אהדת אוכלוסיות אלה.

3. הנצחה אישית: כמו כל שליט באותה תקופה, מראה על יוקרה.

4. אופנת בנייה: כל שליט בתקופה זו בנה צרימ ובנייני ציבור וכד' וצט הורדוס השתלב.

4. הורדוס ניסה לחקות את הקיסר אוגוסטוס- ציין והדגם ארבעה תחומים בהם ניסה הורדוס לחקות את הקיסר.

תשובה:

א. לשמור על השלום, כלומר דיכוי מהיר של כל מרד.

ב. לתמוך בבניית צרימ האניסטיות

ג. דאגה לפיתוח הכלכלה והמסחר

ד. טיפוח התרבות ההלניסטית-רומית

ה. פצולות לחילוק הנאמנות לשליט הרומאי בקרב נתיניו

5. הסבר שתי דעות שונות של היסטוריונים בקשר לתיפקודו של הורדוס כמלך ביהודה.
תשובה:

א. תשובה היה מנהיג מצולה. הצט לא היה ראוי למנהיג כזה. הכניס יסודות מודרניים ליהודה.

ב. היה רוצח אכזר וסבל.

6. הצג שלו פצולות שצעה הורדוס כדי להשתלב בצולמ הרומי-הלניסטי.
תשובה:

ציין בסיכום בנושא: השתלבות הורדוס ב"שלום הרומאי"

תקופת הנציבים הראשונים ביהודה (41-6)

הנציב בפרובינקיה יהודה ותפקידי:

הנציב מונה במישרין ע"י הקיסר. משך כהונתו נקבע ע"י מידת הצלחתו לשמור על השקט ועל הסדר ביהודה וכן בקשריו בחצר הקיסר. מקום מושבו של הנציב היה בקיסריה.

תפקידי הנציב:

1. מפקד עליון של הצבא בפרובינקיה.
2. בעל סמכויות שיפוט מלאות- רשאי לדון בדיני נפשות.
3. עמד בראש המערכת המנהלית והיה אחראי על גביית הכספים בפרובינקיה.
4. אחראי לשקט, לסדר ולביטחון ביהודה.

חובות הפרובינקיה:

1. העלאת מס עובד לרומא. מס זה הוטל על כל העמים המשועבדים לרומא, בתמורה לאפשרות לעבד את אדמותיהם.
2. מס קרקע ויבול, מס ראשי בקר, מס על סחורות נכנסות ויוצאות.
3. חובה לספק מזון, דיור וחומרי דלק ומספוא לפקידי הנציב וחיילו.

שלטונם של הנציבים הראשונים

הנציבים הגיעו מרומא ולכן אורח החיים והתרבות היהודיים היו זרים להם. הנציבים קרבו אליהם את תושבי הארץ הנוכריים. הם בחרו את מקום מושבם בקיסריה שרוב תושביה היו נוכרים וכן נעזרו בפקידים ובחיילים שרובם היו מבני הארץ הנוכריים. הנציבים ניצלו במקרים רבים את סמכותם כדי לפגוע באוכלוסייה היהודית. דבר זה הביא מפעם לפעם לעימותים קשים בין הנציבים לבין היהודים.

העימות הראשון היה בראשית התקופה, עם הגעתו של הנציב הראשון לארץ. עם הנציב הגיע מפקדה הצבאי של פרובינקיה סוריה במטרה לערוך בארץ מפקד אוכלוסין וקרקעות לצורכי שומה ומיסוי. כשהחל קויריניוס לבצע את המפקד הוא נתקל בהתנגדות. (בראש המתנגדים עמדו יהודה מהגולן וצדוק הפרושי.) המתנגדים טענו שהמפקד יוביל לעבדות וקראו לעם להלחם על חירותו. רק בהתערבות הכהן הגדול נמנע המרד וההתנגדות למפקד שככה. תקופת נציבותם של שלושת הנציבים הראשונים הייתה קצרה ונראה כי הם הצליחו פחות או יותר לשמור על השקט ביהודה. הנציב הרביעי, גרטוס החליף כוהנים גדולים בתדירות גבוהה, הוא קיבל כסף מכל מתמנה ומזמנו הפכה משרת הכהן הגדול למשרה הנקנית בכסף המשמשת מקור הכנסות לנציב. בתקופתו נטל המסים היה כבד במיוחד. תקופת נציבותו של פונטיוס פילאטוס (36-26): תקופת נציבותו של פונטיוס פילאטוס נמשכה כ-10 שנים, במהלך גברה המתיחות והאיבה בין היהודים לרומאים. במקורות מתואר פילאטוס כרודף בצע ומושחת שפגע ברגשות היהודים. פעולותיו של פילאטוס:

- הקים שלטים מוזהבים בארמון הורדוס בירושלים
- הכניס דגלים ועליהם תבליטים של הקיסר לירושלים. רק לאחר איומי העם החזיר את הדגלים לקיסריה (מעבר על הדיבר השני, לא תעשה לך פסל וכל תמונה)
- טבע במטבעות הברונזה שלו סמלים אליליים.
- לקח כספים מאוצר המקדש לעבודות ציבוריות. (צינור המים לירושלים)
- טבח עולי רגל מהגליל וכן ביצע טבח בשומרונים

בתקופתו של פילאטוס ארע סיפור צליבתו של ישו הנוצרי, שפילאטוס הוציא להורג. הוא חשש ממרד על רקע של תסיסה משיחית. לאחר שנשלחה משלחת להתלונן כנגד פילאטוס, בפני הנציב הסורי, הוא הודח ונשלח לרומא למשפט. הנציב הסורי ויטליוס בא לארץ בעצמו ומחווה של רצון טוב ביטל כמה מההגבלות ומהחובות שהיו על היהודים ואף הקל עליהם בעול המסים והדיח את הכהן הגדול.

קיסרותו של גאיוס קליגולה (37-41): הקיסר קליגולה היה ככל הנראה מטורף. הוא האמין באלוהותו והנהיג פולחן עצמו בעודו בחיים. על רקע זה נוצרה מתיחות בינו לבין היהודים.

בא"י ציווה גאיוס להקים פסל ענק של ובבית המקדש. את המשימה הוא הטיל על נציב סוריה. היהודים ניסו בכל כוחם לשכנע את פטרוניוס שלא לבצע את הגזרה. בסופו של דבר לאחר משלחות אל הקיסר ובסיועם של מתווכים, שבראשם היה אגריפס נכדו של הורדוס, שהיה ידידו של הקיסר, השתכנע קליגולה לוותר. רציחתו של קליגולה ב-41 שמה קץ לפרשה

אלמות בארות:

1. הצג פצולות של הנציבים הראשונים שפאצו היהודים, ופצולות של אגריפס פנוצדו לרצות את היהודים (סג-הכול - חמס פצולות). (10 נקודות)

תשובה:

פצולות הנציבים הראשונים שפאצו היהודים:

הצגת 5 פצולות - 20% לכל פצולה

הכנסת צלמים לירושלים.

הכנסת דגלים.

לקיחת כסף מבית המקדש.

עריכת מקדש.

הכבדת צול המסיט.

2. מהי פרואנקיה? , ציין את הרקצ להפיכת יהודה לפרווינקיה ופרט שתיים מהחובות וואו ההפצלות שהטיף השלטון הרומי על תושבי הפרווינקיה.

תשובה:

פרווינקיה היא שטח כיבוש של הרומאים מחוץ לשטחי איטליה שסופח לאימפריה הרומית והיה בשלטון ישיר של רומא (כפוף ישירות לקיסר או לסנאט) ניהול הפרווינקיה היה נתון בידי נציב רומי שמנה מישרין על ידי הקיסר.

לאחר מותו של הורדוס עלה ארכיאלאוס בנו לרשת את המלוכה, נציגי העם דרשו הקלות מיסים, מינוי כהן גדול צ"פ חוקי התורה וצד, ארכיאלאוס דחה את בקשות העם ויצר כחב התנגדות לשלטונו.

בן נוסף של הורדוס, אנטיפס, טוען שהוא היורש החוקי והט הולכים לקיסר שיכריע.

ארכיאלאוס מתמנה על יהודה ואנטיפס על הגליל וצבר הירדן.

אי השקט ביהודה גדל, משלחת של יהודים ושומרונים מביעה לקיסר ומתלוננת על אכזריותו של ארכיאלאוס ומבקשים שלטון ישיר של רומא.

ט רומא מצידה מצדיקה שלטון ישיר כדי לשמור על שקט.

החובות/ההפצלות כתובות בסיכומים לצוי"ל.

3. הצג שתי סיבות להחרפת המצוקה הכלכלית של היהודים בתקופת הנציבים, והבא דוגמא לביטויים של מחאה חברתית בתקופת הנציבים והמרד. (10 נקודות)

תשובה:

הסיבות להחרפת המצוקה הכלכלית של היהודים בתקופת הנציבים:

- מיסים כבדים לרומא: הנציבים ששלחו היו רודפי בצע שסאפו להתעשר בזמן כהונתם.

- אבטלה חמורה: מפעלי הבניה הופסקו ואלפי פועלים היו מובטלים.

- היהודים היו צריכים לספק לציביונות הצבא אוכל דבר שרשע את האיכרים.

- יחס הכהונה הגדולה לכהונה הלוטרית (שהביעה לכדי רעה).

דוגמא למחאה - הצברת סמכויות הכהן על שפוט, הכרעה בצנייני קדושה וטהרה

לחכמים

4. פרט שתי סיבות להרחקת בני הורדוס מהשלטון (בשנת 6 לספירה). (8 נקודות)

תשובה:

סיבות להרחקת בני הורדוס מהשלטון (יש לפרט שתיים):

תלונות לקיסר רומא על התנהגותו האכזרית של ארכיאלאוס.

מאבקים על השלטון ביהודה בין בניו של הורדוס.
טענות על מלחמת יהודים שבאה לרומא והביעה התנצדות לשלטון מלכני.
החלטת רומא לעבור לשלטון ישר כדי לשפר את השמירה על השקט והסדר.

5. ציון שני צימיות בין יהודה לרומא בתקופת הנציבים הראשונים (41-6 לספירה), והסבר את הסיבה לכל צימות.

תשובה:

. צימיות בין יהודה לרומא בתקופת הנציבים הראשונים:

- הסיבות: התנצדות הקנאים לפגיעה בחירות העם
- התנצדות להוצאת כספי קודש לצרכים ציבוריות.
- התנצדות להצעת תמונות וסמלים אפיליים
- התנצדות להכנסת פסלים לארץ הקדושה
- מפקד אוכלוסין לצורך מיסוי - תמיכת רומא ביסוד הנכרי בארץ
- משיכת כסף מחצר המקדש לעבודות חילוניות
- הצבת דגלים בירושלים
- גזירת הפסל של קליאופה (עבודה זרה)
- חיכוכים בצריס מצורבות ביהודים ונכרים

6. א. מה הייתה גזרת קליאופה, ואינה רציון רומאי היא מייצגת?
ב. הסבר כיצד רציון זה מנוצח לתפיסה היהודית. (ד נקודות)

תשובה:

א. גזרת קליאופה: להציב את פסלו בהיכל הרציון הרומאי שהיא מייצגת:
זאת תפיסה של עובדי אפיליים, דבר שאסור לפי התורה, נוצר את הדת היהודית.

מלכות אגריפס הראשון (41-44)

שלבי עליית אגריפס למלכות:

אגריפס, נכדם של הורדוס ומרים גדל והתחנך ברומא. הוא היה דמות מוכרת וידועה בחברה הרומאית והיה מיווד עם קליגולה.

- כשנתמנה גאיוס קליגולה לקיסר (41-37) הוא המליך את אגריפס על הטטרארכיה של פיליפוס דודו.
- לאחר שהורדוס אנטיפס הוגלה לגליה (39 לספירה), הוא קיבל גם את השליטה על הגליל.
- בזמן הרצח של קליגולה היה אגריפס ברומא. בעיר שרר מתח רב ביחס לשאלה מי יירש את קליגולה והאם תוחזר הרפובליקה. אגריפס תרם לעלייתו של קלאודיוס לכס הקיסר, וקלאודיוס הוקיר לו טובה ולאחר שמונה לקיסר העניק לו גם את יהודה ושומרון וזה מלבד השטחים שקיבל כבר מקליגולה. כך אוחדה ארץ ישראל כולה (41 לספירה), ואגריפס היה למלכה של כל הארץ בדומה למצב בימיו של סביו הורדוס. משמעות המינוי הייתה ביטול מעמדה של יהודה כפרובינקיה והשבתה למעמד של ממלכת חסות.

הסיבות למינוי אגריפס וחידוש השלטון היהודי הישיר ביהודה:

- הניסיון לשלטון ישיר בעזרת נציבים נכשל. השקט וההסדר ביהודה לא נשמרו כראוי.
- ידידותו של אגריפס עם קליגולה וקלאודיוס

- היותו של אגריפס צאצא של בית חשמונאי, שושלת המלוכה הלגיטימית ביהודה. עובדה זו תבטיח את תמיכת היהודים ותסייע בשמירת השקט והסדר ביהודה.
- אגריפס היה מעורה הן בעולם הרומאי והן בעולם היהודי ויכל לתמרן ולהסתדר עם שתי התרבויות השונות. יש להדגיש שככל הנראה כבר מ-37 לספירה הכשירו הרומאים את הקרקע לשינוי בשיטת הממשל ביהודה. העובדה היא שבפרשת הצלם בהיכל מי שטיפל הוא נציב סוריה ולא שומעים מילה על נציב יהודה. כנראה שהרומאים לא מינו נציב ליהודה ולמעשה סיפחו את פרובינקיה יהודה לפרובינקיה סוריה, זמנית עד שימונה בה מושל יהודי.

תקופתו ופעולותיו של אגריפס ביחס ליהודים:

- המעמד המדיני- מינויו של אגריפס סימל שיפור במעמד יהודה. מפרובינקיה רומית היא חזרה להיות מדינת חסות עם שלטון יהודי ישיר. אין ספק שלעם הייתה הקלה רבה עם ביטול שלטון הנציבים שניצלו את סמכותם לרעה.
- השטח הטריטוריאלי- השטחים עליהם שלט אגריפס היו בהיקף דומה לשטח שהיה בשליטת סבו, הורדוס. היה בכך ביטוי לאיחוד שטחי א"י תחת מנהיג מבית חשמונאי.
- חיזוק המעמד המדיני- יוספוס מספר לנו על כינוסם של 5 מלכי חסות של הרומאים למפגש בטבריה. המפגש פוזר ע"י נציב סוריה שחשש מפוטש של המלכים כנגד השלטון הרומי. אך עצם המפגש בטבריה מעיד על אגריפס ויהודה כמלך וכמדינה מובילים בארצות החסות הרומיות.
- חיזוק כוח ההתגוננות של העם- אגריפס חיזק וביצר את חומות ירושלים. גם פעולה זו הופסקה בהוראה רומית מחשש להתעצמות יתר של יהודה.
- הקלות במסים- אגריפס העניק הנחות במסים ואף שחרר את העם ממס הבתים. (מס שהיה מוטל על כל בית אב).
- חיזוק מעמדה של ירושלים- אגריפס הפך את ירושלים לבירת ממלכתו וישב בה דרך קבע. הוא למעשה החזיר את הבירה מקיסריה לירושלים.
- התנהגות דתית מכובדת- אגריפס רכש את אמונו של העם היהודי ואת אהדתם של חכמי הפרושים בכך שהיה זהיר במצוות התורה.
 - המטבעות בימיו לא נשאו כל דמות כדי להימנע מעבודה זרה בירושלים
 - תלה בבית המקדש שרשרת זהב שהעניק לו קליגולה כשהוא שוחרר ממאסר. להדגיש מה גדול כוחו של אלוהים לרומם שפלים.

▪ השתתף בעצמו בהבאת הביכורים על הכתפיים ברגלים.

יחסו של אגריפס לנוכרים: אגריפס מלך גם על האוכלוסייה הנוכרית ועל מנת לרכוש את נאמנותם, עשה כמה פעולות לטובתם.

- בנייה הלניסטית- אגריפס בנה בערים רבות תיאטראות, אמפיתיאטראות, מרחצאות, וכן הוא אירגן תחרויות ספורט בערים אלו.
- כבוד לקיסרות הרומית-אגריפס התפאר בקרבתו לקיסרי רומי ובהינכו ברומא. הוא הביא לזה ביטוי במטבעות שטבע בערים הנוכריות. מטבעות אלו נשאו את דמותו ואת דמות הקיסר.
- אגריפס המשיך את שירותם של החיילים הנוכריים בצבאו.

מותו של אגריפס: אגריפס נפטר בשנת 44 לספירה. ע"פ תיאוריו של יוספוס היהודים הגיבו למותו בצורה קשה והתאבלו עליו. לעומתם הנוכרים שמחו ועלצו על מותו של המלך וערכו משתאות (קיסריה, סבסטי). כנראה שעל אף פעולותיו לטובת הנוכרים ראו בו האחרונים נציג של היהודים. ההבדלים ביחס למותו של אגריפס משקפים גם את המתח והניגוד ההולכים וגוברים בין היהודים לנוכרים. עם מותו של אגריפס מתחילה ביהודה תקופת הנציבים השנייה.

אאלת בדרות:

1. הוצע שתי סיבות להמלכת אגריפס הראשון למלך יהודה על-ידי הרומאים.
תשובה:
ציון הסיכוח לצו"ל

2. הוצע פצולות של הנציבים הראשונים שפצעו ביהודים, ופצולות של אגריפס נוצרו לרצות את היהודים (סק-הכול - חמש פצולות). (10 נקודות)
תשובה:

פצולות הנציבים הראשונים שפצעו ביהודים:

הכנסת צמיח אירופים.

הכנסת דאליס.

לקיחת כסף מבית המקדש.

צריכת מקדש.

הכבדת צול המסיס.

פצולות אגריפס הראשון נוצרו לרצות את היהודים:

תליית שרשרת הזהב שהצניק לו קיסר רומא במקדש כתודה לה'.

שחרור ממסיס והקלות המסיס.

הפיכת ירושלים לבירת ממלכתו.

הטבעת מטבעות שלא נשאו דמויות אלו"ל.

3. הוצע שלשה ביטויים לסיפור שחל במצב המדיני של היהודים בארץ ישראל, בתקופת אגריפס הראשון (41-44 לספירה).
תשובה:

הסיפור במצב המדיני של היהודים בארץ ישראל בתקופת אגריפס הראשון:

ביטול מצודה של יהודה כפרובינקה (הנחות המסיס).

החזרת השלטון הישראלי ליהודים (בית חמוןאי).

ירושלים חוזרת להיות הבירה (חומותיה מחולקים).

מצודה המדיני של יהודה מתחלק בציוני צמי המסיס (כינוס חמשת מלכי החסות מטבריה).

הרחבת השטחים שהשליטת אגריפס.

ה. פרט נייט מתפקידיו של הנציב כפרובינקיית יהודה, והיא דולמה אחת המראה כיצד

הנציב ניצל לרעה את סמכותו. (9).

תקופת הנציבות השנייה (66-44)

רקע כללי: עם מותו של אגריפס הסתיימה תקופת השקט והשגשוג היחסית של העם. מבנו של אגריפס, אגריפס II נשללה המלוכה מכיוון שהיה צעיר מדי. רק לאחר 17 שנה הוא מקבל את השליטה על חלק קטן בצפון הארץ ובעבה"י. יהודה חוזרת להיות פרובינקיה רומאית תחת שלטון נציבים. מתחילה למעשה תקופת הנציבות השנייה. בתקופת הנציבות השנייה שלטו הנציבים לא רק ביהודה ושומרון כמו בתקופת הנציבים הראשונה, אלא גם בגליל ובעבה"י. בתקופת הנציבות השנייה עד פרוץ המרד הגדול שלטו ביהודה שבעה נציבים. התקופה מתאפיינת בתסיסה ובהתנגשויות אלימות בין יהודים ליהודים, בין יהודים לנוכרים ובין יהודים לרומאים.

התנגשויות בין יהודים ליהודים: בתקופת הנציבים האחרונה גברה המחלוקת בתוך העם עצמו. היהודים התקשו להסכים לגבי הדרך שיש לנקוט כלפי השלטון הרומאי. מחלוקת זו הייתה אחד הגורמים המרכזיים למחלוקת בין יהודים ליהודים.

1. מתח בתוך מעמד הכהונה:

- א. חנניה כהן גדול (בתקופת הנציב אלביניוס) נתן כספים רבים לנציב ולמעמד הכהונה הגדולה. עבדיו של כהן זה ובדומה לו של כהנים גדולים אחרים היו גוזלים בכח את מעשרות הכהנים.
- ב. עוד מתיחות הייתה על רקע הדחתו של אגריפס II את אחד הכהנים הגדולים ומינוי אחר תחתיו. תגרות פרצו בין תומכי הכהן החדש לתומכי הכהן המודח.

ג. מתיחות בין הכהנים והלויים: גזלה של עבדי הכהנים הגדולים את מעשרות הלויים וכן דרישה של הלויים ללבוש בגדים לבנים כמו הכהנים החלישו את מעמד הכהונה.

2. מתיחות מעמדית כללית ביהודה:

- א. מתח בין העם לבין הכהונה הגדולה. הכהנים נתפסו כמשפטי פעולה עם הרומאים וכן ברדיפת בצע והתנשאות כלפי העם.
- ב. מתח בין מעמד הכהונה הגדולה לבין החכמים. החכמים החלו להפקיע בהדרגה תחומים שהיו בלעדיים לכהנים. הוראה והלכה, משפט וכן טהרה.
- ג. מתיחות בין היהודים לבין הקהילה הנוצרית.
- ד. מתח בין עניים לעשירים. בתקופה זו העמיקו הפערים הכלכליים בין המעמדות השונים בעם. התרבו מקרים של שוד וסחיטה של השכבות החלשות ע"י החזקים והעשירים. אלפי אנשים הפכו למובטלים וחוסר הסדר גבר.
- ה. מתח בין קבוצות השונות על רקע היחס לרומא: הכהונה הגדולה, החכמים, מנהיגי העם, העשירים והאוכלוסייה היהודית המתונה התנגדו למרידה ברומאים ודגלו בהמשך השלטון הרומאי בארץ. הם ידעו את עוצמתה של רומא והעריכו שאין סיכוי לנצחה בכוח. לכן יש לחכות לימים טובים יותר. לעומתם הקנאים (המכונים ע"י יוספוס, אנשי הפילוסופיה הרביעית), קראו לעם להתנגד לשלטון הרומאי, לא לשלם מסים, לא לציית לחוקי הרומאים ואף להתנגד להם בכוח. טענתם הייתה שכניעה והשתעבדות לרומא היא בגידה בה'. הקנאים ראו את החרות כערך עליון ולכן יש חובה להלחם ברומאים כדי לסלקם מהארץ. בתוך שורת הקנאים היו קבוצות של לוחמים קיצוניים שנקראו סיקאריים (ע"ש הפגיון הקצר שהם נשאו אתם ונקרא סיקה).

התנגשות בין יהודים לנוכרים:

מתקופת הרומאים ואילך התגבר מאוד היסוד הנוכרי בארץ. ההבדלים התרבותיים בין היהודים לנוכרים הביאו למתיחות בין היהודים לנוכרים וזאת במיוחד בערים המעורבות. עוד גורם שהגביר את המתיחות הוא עובדת גיוסם ושרותם של נוכרים מקרב תושבי הארץ לחילות העזר הרומאים. להלן יובאו מס' דוגמאות למתיחות בין הנוכרים בתקופת הנציבות השנייה:

1. בזמן הנציב הראשון פאדוס, פרץ סכסוך בעבה"י. יהודי עבה"י הסתכסכו עם תושבי פילדלפייה על רקע רצונו של כל אחד מהצדדים לספח את הכפר לתחומו. היהודים הרגו חלק מאנשי פילדלפייה ועל רקע זה הוציא הנציב להורג אחד ממנהיגי היהודים בעבה"י ושניים מהם הגלה.
2. עימות בין היהודים לשומרונים: בתקופת הנציב קומאנוס אירעה תקרית חמורה בין יהודים לשומרונים. עולי רגל יהודים לירושלים נרצחו בשומרון ע"י השומרונים. היהודים באו לפני הנציב וביקשו ממנו שיעניש את השומרונים. אבל הנציב שוחד ע"י השומרונים ולכן לא עשה דבר. בתגובה קמו כמה יהודים מקרב הקנאים ונקמו בשומרונים

ושרפו כמה מכפריהם. בתגובה, שלח הנציב קומאנוס צבא שהרג הרבה יהודים. בסופו של דבר התערב נציב סוריה ששלח את קומאנוס וכן נציגים של היהודים ושל הנוכרים לדין לפני הקיסר ברומא.

3. סכסוך קיסריה: בזמן הנציב פליכס פרץ בקיסריה עימות בין יהודים לנוכרים בשאלה למי הבכורה והשליטה בעיר. היהודים טענו שהעיר שייכת להם כי מייסדה הוא יהודי-המלך הורדוס. והנוכרים טענו שהעיר שייכת להם כי הורדוס בנה אותה כעיר אלילית עם מקדשים ופסלים. העימותים בקיסריה הפכו ליום יומיים. ברחובות פרצו קרבות ולבסוף התערבו אנשי הצבא הרומי לטובת הנוכרים. בסופו של דבר הועבר הסכסוך בקיסריה להחלטתו של הקיסר נרון שדחה את ההחלטה ב-6 שנים לשנת 66. בשנת 66 פסק הקיסר לטובת הנוכרים ומהיהודים בקיסריה נשללו זכויותיהם האזרחיות. פסק זה היה גם הגרור שהצית את אש המרד.

4. עימות דתי בקיסריה: בזמן הנציב פלורוס פרצו עימותים בקיסריה על רקע זה שהנוכרים פגעו ביהודים בכך שחסמו את המבוא לבית הכנסת ואח"כ בנו מזבח לעבודה זרה ליד בית הכנסת.

התנגשות בין יהודים לרומאים:

במקביל למתיחויות בין היהודים לנוכרים, התפתחה באופן טבעי מתיחות בין יהודים לרומאים. להלן יובאו מספר מהביטויים של מתיחות זו: הנציבים האחרונים: בתקופתו של הנציב אלבינוס (64-62) גברו העושק, הניצול וגביית המיסים המיוחדים ביהודה. המרביות וההתנגשויות הפנימיות בירושלים הפכו לעניין שבשגרה ובעיקר בלטו בתעוזתם הסיקריים שפשטו על כפרים שלמים. בתקופה זו הרבה אגריפס ה-II להחליף את הכוהנים הגדולים דבר שהגביר את המתיחויות הפנימיות.

1. בתקופת הנציב קומאנוס, עשה חייל רומאי תנועות גסות כנגד היהודים בחג הפסח סמוך להר הבית. במקום פרצה מהומה, היהודים החלו לברוח ואלפי יהודים נרמסו או נחנקו.
 2. בתקופת הנציב פליכס החרפה המתיחות בין היהודים לרומאים. נציב זה היה מושחת ובימיו הפכו המהומות לתופעה יום יומית ביהודה. הוא נקט יד קשה כנגד המורדים וצלב רבים מהם. בימיו התפתח פלג הסיקאריים.
 3. תקופת הנציב האחרון פלורוס (66-64). בימיו הגיעו העושק הכלכלי וההתגררות ביהודים לשיא שלא היה כמוהו. על אישיותו של פלורוס מספר יוספוס: "אף כי אלבינוס איש חמס אשר כזה, בא אחריו גסיוס פלורוס והראה לדעת כי למולו גם אלבינוס לצדיק גדול ייחשב... (פלורוס) היה רשע אכזרי ובמעשי הנבלה לא ידע בושת..."
- נציב זה היה רשע ושוודד ובתקופתו רבו מעשי הגזל והשוד בארץ. הנציב ניצל ערים שלמות והשחית קהילות רבות. הוא הגדיש את הסאה כששדד כספים מאוצר המקדש ואף ניסה לכבוש את הר הבית. משלב זה החל מירוץ בין ההנהגה המתונה לבין הקיצוניים על רכישת לב העם בנוגע למרידה ברומאים.

אלףות בארות:

1. "הקו האצונין ביותר בהתפתחות החברתית של האומה היהודית באותם הדורות הוא אלף ספק אלףית השפעת ויוקרתם של החכמים". (מ' שטרן, תולדות עם ישראל בימי קדם)

א. פרט והספר שלשה אורמים אלףית מצאנו של החכמים בימי הורדוס והנציבים.
ב. פרט שלשה ביטויים לידיה המוסרית-דתית של הכהונה האדולה התקופה זו.
תשובה

א. אורמים אלףית מצאנו החכמים:

- ירידת מצאנו הכהונה באלף השחיתות והאלף לצומת דמות המוסרית של החכמים (אנונותו של הילף).

- הפקעת סמכות הכהנים בצנייני פסיקה והוראה (3דוקייט) והעברת סמכות זו לידי חכמים.
- עליית מצמדו של בית הכנסת כמרכז דתי וחברתי, כשהחכמים בראשו.
- סמכות החכמים נובעת מתוקף גדולתם בתורה לא מכוח השפעת או מכוח המינוי.
- אישיותם הגדולה של חכמים מסוימים (כאון הלל ושמואל).
- צמחיותם של החכמים לצומת האליטיזם של הכהנים.
- החכמים הסתמכו על מנהגים רווחים ועל דעות מקובלות על העם, בתקנות שתיקנו להסדיר את חיי הציבור.
- ההתארגנות במסגרת חבורות הפקיעה את צנייני הטוהרה מסמכותם הבלעדית של הכהונה.
- חכמים מקרה הפרושים.

תפקידים שנטלו החכמים מהכהנים:

1. לימוד תורה.
 2. צנייני טומאה וטהרה.
 3. משפט.
- ההסבר של החכמים לצלינותם הרוחניות:
- תלמידי חכמים, לומדי התורה, מהווים את ההנהגה הרוחנית ולכן עליהם לצסוק בתחומים האלה, ואילו הכהנים הם רק אנשי ביצוע שהפכו לכהנים לא בשל כישוריהם והכשרתם, אלא בשל מוצאם.
- ה. שלוש ביטויים לירידה המוסרית-דתית של הכהונה הגדולה:
- גלגת מעשרות מן הכהנים הפשוטים.
 - שימוש בשררה לסחיטת כספים.
 - בורות וגלגול בלימוד תורה.
 - מסחר בכהונה, וצקה כק מינוי כהנים שלא על-פי כישורים.
 - התנשאות על-פני העם וביטוי.
 - שיתוף פעולה עם השלטון הרומאי ("כהנים מטעם").
 - האשמות (מצד הכיתות) שהכהנים מטמאים בכלונה את בית המקדש ואת הקרבנות כדי להשתמש בהם לצורכיהם.

2. "אמר אבא שאול... אוי לי מבית ישמעאל בן פיאפי אוי לי מאכרוכין, שהם כהנים גדולים ופניהם לזנהרין וחתניהם אמרכלין ועבדיהן חובטין את העם במקלות". (בבלי, פסחים, דף נ"ז, ע"א).
- א. הסבר טענה אחת כלפי הכהנים הגדולים שמוצאת במקור לה, והצג טענה נוספת כלפיהם בתחום החברתי שאיננה במקור. (8 נקודות).
- ב. מה היה יחסם של רוב הכהנים הגדולים כלפי השלטון הרומאי? הסבר מניע אפשרי אחד ליחס זה. (8 נקודות).

תשובה:

- א. טענה אחת כלפי הכהנים הגדולים הבאה לידי ביטוי במקור:
 1. משפחות הכהונה הגדולה חיילקו ביניהן את המשרות הקשורות למקדש.
 2. הם אלימים כלפי העם.
- טענה נוספת שאיננה במקור:
 1. גלגת מעשרות מהכהנים ההדיוטות.
 2. התנשאות כלפי העם.
 3. הסתגרות מצמדית.
 4. גלגול בחכמים.
 5. העדפת צנייני המקדש על צנייני מוסר.
 6. מציפה בתפקידים, מטמאים בכלונה את המקדש ואת הקרבנות.
 - ה. יחסם של רוב הכהנים הגדולים כלפי השלטון הרומאי:

נא לשלח פצולה עם הרומאים / הטיבו נא מרידות בפסגון הרומאי.
מניצית ליחס זה:

1. מניצ אינטרסנט, הרצון לשמור על מצמד ומרתמ.
2. החש שמרידה תפאצ במקדש, המרכז הדתי של עם ישראל.

3. מקומו של המקדש בחיי העם

- א. הצט והסגר שתי סיבות לירידה שחלה במצמד של המקדש בימי הורדוס והנציבים.
- ב. ציין שתי פצולות דתיות שהיו נהולות בבית-הכנסת בתקופת בית שני.
הסגר במה הייתה הפצולות בבית-הכנסת שונה מן הפצולות במקדש מהחינה חברתית.
תשובה:

מקומו של המקדש בחיי העם

א. הסיבות לירידה במצמד המקדש:

- הירידה במצמד המוסרי של הכהונה פאצה בתפקידו הדתי של המקדש.
- הסטת המרכז מירושלים לקיסריה פאצה במרכזיות ומחסיבות של ירושלים של המקדש.

- התבססות מצמד החכמים הביאה להצתקת מרכז הכובד מבית-המקדש לבית-הכנסת.
- ב. הפצולות שהיו נהולות בבית-הכנסת בתקופת בית שני:

- קריאה בתורה

- תפילה

- לימוד תורה

- פסיקת הלכה (בית-דין)

- מפעלי צדקה וחסד

השוני בין המקדש לבין בית-הכנסת מהחינה חברתית

בית-הכנסת איפשר ביטוי צמחי ופאתי אמצי של ציסוקי קדושה לכואמ. (דע על שוויוניות) לצואת זאת, במקדש הציסוק בקודש רק על-ידי כוהנים.

המרד הגדול

הגורמים למרד:

המרד הגדול פרץ בשנת 66, שיאו היה בשנת 70 עם חורבן בית המקדש וסיומו בשנת 73 עם נפילת מצדה. מספר נימוקים למרד:

1. שאיפה לחירות מדינית: השלטון הרומי פגע בחירות הלאומית של העם, השליטים היו רומאים ולא יהודים, העם היה משועבד וחייב להעלות מיסים רבים. תקופת הנציבים השניה היתה קשה במיוחד הנציבים הרגו והתאכזרו ליהודים רבים, הקנאים שאפו לחירות מדינית ולגאולת העם.
2. שאיפה לחרות דתית: הרומאים פגעו בדת היהודית. הם שדדו את אוצרות ביהמ"ק, מינו כהנים גדולים, בנו בתי מקדש לאילילים וטבעו מטבעות וסמלים אליליים לארץ.
3. החרפת המצוקה הכלכלית: הנציבים לא המשיכו לפתח את הארץ ולכן הופסקה הבניה הציבורית הגדולה שהעסיקה אלפי יהודים בימיו של הורדוס, איכרים רבים שנעשקו על ידי הרומאים הפכו למחוסרי כל ולא יכלו להזיר חובות שלקחו. עול המיסים הלך וגדל. אוכלוסיית מצוקה זו התחברה לקנאים שלחמו נגד הרומאים ונגד היהודים העשירים תומכיהם. מתוך תקווה ליצירת סדר חברתי חדש.

הנימוקים נגד המרד:

בתקופה זו הייתה ירושלים חצויה בין קנאים למתונים. ככל שגברו התנכלויות הרומים והתגרות הנוכרים, הלכה וגברה ידם של הקנאים. אחד מראשי המתאמצים להרגעת הרוחות היה אגריפס השני. בזמן שהועלתה הצעה להפסיק את המס לרומאים הוא התייצב לפני העם ליד לשכת הגזית ונשא נאום חוצב להבות כנגד המרד. נימוקיו היו עוצמתה של רומא כנגד חולשתו של העם היהודי. אגריפס הזכיר את כל האומות האדירות שהיו משועבדות לרומא. וכן הוא השתמש בנימוק דתי. העובדה שרומא שולטת על העולם מראה שאלוהים לצדה וכמו כן המרידה ברומאים תגרום למעבר על חוקי הדת. העם נעתר לבקשת אגריפס ולא הפסיק לשלם מס לרומאים. אולם בשלב מסוים גם פעולותיו של אגריפס לא הועילו והא גורש מירושלים.

הארועים שהביאו לפרוץ המרד

1. החלטת נירון קיסר בענין קיסריה: בחודש אייר 66, פסק הקיסר נירון לטובת הנוכרים בסכסוך קיסריה והם ולא היהודים זכו למעמד של אזרחי העיר. יוסף בן מתתיהו מתאר אירוע זה כתחילת פרוץ המרד ברומאים.
2. שוד אוצרות המקדש ע"י הנציב פלורוס: פלורוס הגיע לירושלים ותבע להעביר לידיו מאוצר המקדש ככרות זהב עבור הקיסר. היהודים גילו התנגדות ופרצו התנגשויות עם הצבא הרומאי, כ-3600 איש נהרגו. אולם למרות זאת ההנהגה המתונה בעיר ניסתה לרכך את העם ולשכנעו שלא למרוד.
3. בעיות פנימיות וחיצוניות ברומא: הפרתים נצחו את הצבא הרומאי הבלתי מנוצח ובכך נמנעה התפשטותם למזרח, היהודים שאבו כח מהפסד הרומאים וגם קיוו שהפרתים יבואו לעזרתם כנגד רומא. בשנת 66 רומא נלחמה עם אויבים במערב עיתוי מתאים להכרזת מרד. הקיסר נירון היה "מטורף" כך שהשלטון הפנימי ברומא עשוי ליפול.
4. התנגשויות בערים המעורבות: נכרים בקיסריה חסמו את המבוא לבית הכנסת המקומי ע"י הקמת בית מלאכה במקום, היו עוד אירועי התגרות של נוכרי קיסריה ביהודים, ובתגובה החלו צעירים יהודים לאחוז נשק. בתגובה ערכו הרומאים טבח נורא ביהודי העיר. ההתנגשות הזו שמשה בסיס להתנגשויות נוספות בין יהודים לנוכרים בערים מעורבות אחרות, כגון בית שאן, סוסיטא, עזה, אשקלון ועוד.
5. האות שבישר את פרוץ המרד היה הפסקת הקורבן לשלום הקיסר הרומאי וזאת ע"פ הצעת אלעזר בנו של הכהן הגדול שהיה קנאי. הכהנים המתונים טענו שגם אבותיהם הקריבו קורבנות לשלום המלכים ואין בכך פגיעה בדת אך דבריהם לא נשמעו.

שלבי המרד1. השתלטות הקנאים על ירושלים

גדולי העם, הכהנים הגדולים והחכמים, ניסו למנוע את הכהנים מלבטל את הקורבן לשלום הקיסר, משלא הצליחו שלחו אל אגריפס השני וביקשו ממנו עזרה לדיכוי המרד בראשיתו. אגריפס שלח שלושת אלפים פרשים יהודים מהמושבות הצבאיות בגולן. חיילי אגריפס השני ומתנגדי המרד התבצרו בעיר העליונה של ירושלים והמורדים השתלטו על העיר התחתונה ועל הר הבית. בקרב שערך שבוע ימים בין הקנאים למתונים, נכבשה העיר העליונה ע"י הקנאים בעזרת הסיקאריים.

אחרי כיבוש העיר העליונה עשו המורדים שתי פעולות. הם העלו באש את בית חנניה כהן גדול, את בית אגריפס ועוד בתי עשירים אחרים, זו הייתה פעולת נגד העשירים השנואים ששיתפו פעולה עם הרומאים ולא דאגו לאחיהם העניים הסובלים. כמו כן הם שרפו את הארכיון בו היו רשומים כל שטרי החוב. כדי שלא יוכלו לגבות כספים מהחייבים. צבא הפרשים של אגריפס השני נסוג והתבצר בארמון הורדוס. המורדים התקיפו את ארמון הורדוס והטילו עליו מצור. לצבאו של אגריפס נתנה הזדמנות לעזוב את העיר וכך הוא עשה. חנניה הכהן הגדול נהרג בידי הקנאים מסיעתו של מנחם בן יהודה הסיקארי. בתגובה הרגו קנאים מהפלג של אלעזר בנו של חנניה כהן גדול את מנחם הסיקארי בשעה שבא להר הבית לבוש בגדי מלכות של מלך המשיח. שאר אנשי מנחם נרדפו ונהרגו, אלה שניצלו ברחו למצדה ובראשם אלעזר בו יאיר. לאחר שכבשו המורדים את העיר העליונה, תקפו את מצודת אנטוניה שבה ישב צבא רומאי. הפלוגה הרומית ברהה

והתבצרה במגדלים שבארמון הורדוס. בסופו של דבר הסכימה הפלוגה הרומית להיכנע בתנאי שיניחו לה לעזוב את העיר בשלום. אולם התנאי לא קויים ולאחר שהחילים הרומים הניחו את נשקם הם הותקפו ונרצחו. היה ברור שהתגובה הרומית בו תבוא.

2. המסע הצבאי של גאלוס וכשלונו

הארועים בירושלים הביאו להתערבותו של נציב רומא בסוריה קסטיוס גאלוס, שיצא לארץ ישראל כדי לדכא את המרד. הוא הגיע לירושלים וחנה בהר הצופים לאחר שגילה שירושלים ערוכה לקרב ואין לו צבא גדול מספיק לכיבוש הוא החליט לסגת. הקנאים בפיקודו של שמעון בר גיורא רדפו אחרי הרומאים ובמעלה בית חורון הסבו להם אבדות קשות. הרומאים נמלטו בלילה והשאירו ציוד צבאי רב. נצחון זה חיזק את ידי המתונים ביכולתם לנצח במרד.

3. הקמת ממשלת המרד

לאחר עזיבתו של פלורוס הנציב הרומאי האחרון נקראו התושבים לאסיפת עם בירושלים כדי להקים ממשלה יהודית שתשליט סדר ותכין את העם למלחמה. רוב חברי הממשלה היו מתונים ובראשה עמד רבן שמעון בן גמליאל. המתונים נהנו מתמיכת העם בגלל נסיונם בענייני ציבור. הם קיוו להגיע להסדר מדיני עם הרומאים, הם חששו שאם הקנאים ישלטו הם יובילו גם למהפכה חברתית נגדם. הקנאים היו מפולגים ביניהם ולכן לא הגיעו למועמדים מוסכמים. הממשלה חילקה את הארץ למחוזות, בראש כל מחוז מונה מפקד שעליו הוטל להכין את העם למרד: לאמן חיילים, להכין כלי נשק, לבצר ערים, להכין מאגרי אוכל ומים.

4. כיבוש הגליל

גירון קיסר שולח את אספסיאנוס בראש 60,000 חיילים כדי לדכא את המרד. מעכו הוא יוצא לכיבוש הגליל. היהודים התבצרו מאחורי חומות הערים. כבר בראשית הקרבות הודיעה ציפורי על כניעתה ופתחה את שעריה לרומאים, אחריה נכנעו גם טבריה, וגוש חלב (לאחר יציאת הקנאים ממנה לירושלים), שאר הערים נלחמו בגבורה עד שנכבשו (יודפת, מגדל, גמלא ועוד) הרומאים התאכזרו ליהודים הרגו ושבו גברים, נשים וילדים רבים, ערי הגליל נחרבו. לאחר כיבוש הגליל נכבשו ערי החוף: יפו, יבנה, אשדוד. נכבשו השומרון ועבר הירדן, כך הבטיחו לעצמם מניעת סיוע לנצורים בירושלים.

5. מלחמת האחים בירושלים

עם נפילת הגליל נמלטו הלוחמים הנותרים לירושלים, הקנאים האשימו את הממשלה בכשלון המרד ועם התחזקות כוחם תפסו את השלטון בעיר. הם רדפו באכזריות כל מי שנחשד בנטייה לשלום עם הרומאים, הם ביטלו את הזכויות המיוחדות של משפחות הכהנים הגדולים ומינו כהן גדול על פי גורל כך נבחר כהן כפרי הדיוט למשרה זו.

מעשי הקנאים עוררו רוגז בהמון העם, יהושע בן גמלא וחנון בן חנן מראשי המתונים יצאו כנגד מעשי הקנאים וקרבות פרצו בין המוני העם לקנאים. הקנאים נסוגו מהעיר והתבצרו במקדש. העם סגר את שערי הר הבית ומנע מהם לברוח. האדומים באו לעזרת הקנאים, הם נכנסו לירושלים וערכו בה טבח המתונים נמלטו מהעיר והשלטון בעיר עבר לידי יוחנן מגוש חלב.

בשנת 68 מת נירון קיסר, אספסינוס הפסיק את המצור על ירושלים ועבר לקיסריה, בקיץ 69 התמנה אספסיאנוס לקיסר ושבלרומא. את המשך הלחימה הפקיד בידי טיטוס.

הקנאים לא ניצלו הפוגה זו כדי להתכונן לקרב עם רומא אלא המשיכו להרוג זא"ז. כל אחד חשב שדרכו היא הנכונה ואין אחרת זולתה. כך נלחמו יוחנן מגוש חלב עם אלעזר בן שמעון (שהתפלג מסיעתו) עם שמעון בר גיורא. כל קבוצה הרגה ושרפה מחסני מזון של הקבוצה השניה. רק כאשר הגיעו הרומאים מול החומות החלו לשתף פעולה...

6. המצור על ירושלים וחורבן המקדש

בניסן שנת 70 לספירה חידש טיטוס את המצור. הרומאים פרצו את החומה השלישית, ולאחר ימים אחדים גם את החומה השניה אך הקרבות על החומה הראשונה הסבו אבידות גדולות לרומאים ולכן החליט טיטוס לעשות מצור כדי להחליש את כח היהודים. החל רעב בעיר, מי שיצא מחוץ לחומות לחפש אוכל נתפס ונהרג באכזריות מול עיני הנצורים.

טיטוס חידש את המתקפה על העיר היהודים הצליחו להגן על הר הבית אך עבודת המקדש הופסקה בי"ז בתמוז מחוסר כבשים. בט' באב נשרף המקדש.

יוסף בן מתתיהו טוען שטיטוס לא רצה לשרוף את בית המקדש: ולמרות טענות חייליו "כי לא יחדלו היהודים ממחשבות מרד כל העת אשר יהיה ההיכל על מכוננו..." טען טיטוס: "כי לא יאות לקחת נקמה מהבית הזה... ואם ישאר ההיכל על

מכוננו יתנוסס כאבן נזר בכתר מלכותם..." לעומתו טוען סוורוס (הסטוריון נוצרי) כי טיטוס כן היה מעוניין בשריפת הבית כדי להרוס את היהדות והנצרות בצורה מוחלטת.

גם לאחר שריפת ההיכל לא נכנעו היהודים ורק חודש לאחר מכן השלימו את כיבוש העיר. יהודים רבים נלקחו בשבי וביניהם שמעון בר גיורא ויוחנן מגוש חלב שנידונו למוות... גם כלי המקדש הובלו לרומא כפי שמתואר בשער הנצחון שהקים הסנאט הרומאי.

7. נפילת המבצרים

קומץ קנאים עדיין התבצר במבצרים הרודיון מכור ומצדה. הרודיון ומכוור נכבשו ללא עמל רב ע"י הנציב הרומי החדש. מצדה החזיקה מעמד זמן רב יותר, במקום נבנו בורות מים ומחסני מזון ונשק. הנצורים בנו חומה נוספת מעצים ואבנים. לאחר שפרצו הרומאים את החומה הראשונה ושרפו את השניה ואבד כל סיכוי לנצחון, הרגו הלוחמים זה את זה כדי שלא ליפול בשבי הרומאים. עם נפילת מצדה בא הקץ למרד הגדול ברומאים.

"אם אשכחוך ירושלים תשכחז ימיני תדבק לשוני לזיכי אם לא אזכריכי אם לא

אעלה את ירושלים על ראש שמוזתי"